

מעין־חרוד ליגור

הגעתי ארצה עם המשפחה בשנת 1908. אחרי גל הפרעות והפוגרומים בשנים ההן החליטו הורי, כרבים ברוסיה, שאין שם עתיד ואם לברוח הרי לארץ־ישראל. באודיסה, עיר הולדתי, התארגנה קבוצה בת מאה משפחות, כלם אנשי עמל ובעלי מקצוע, לעליה ארצה. תוך מגמה לקנות קרקעות ולהתישב עליהן. אחרי נסיעה ארוכה ומיגעת של ששה שבועות הגענו ליפו והתאכסנו בהוטל הידוע של חיים־ברוך.

בארץ ציפתה למשפחות אלו אכזבה מרה. אדמה לא נקנתה בגלל הקשיים להוציא עליה את ה"קושאן" וגם סיכויים רבים אחרים להסתדר איכשהו, לא נראו באופק. רבים חזרו לרוסיה, חלק היגר לארצות־הברית ולמקומות אחרים. רק ארבע משפחות נשארו בארץ וביניהן משפחתי.

אחרי מלחמת העולם הראשונה עברתי לבן־שמן. עם קום הגדוד העברי עבדתי במטבח לחיילים ולאחר מכן הצטרפתי לקבוצת טירה. רצינו להקים קבוצה נוסח דגניה. המטבח היה משותף. ברווחים לא התחלקו, כי לא היו כאלה. בקושי התקיימנו, בעיקר סבלנו מהקדחת הצהובה. טיפל בנו ד"ר יפה.

הקבוצה התפזרה עם היוולדו של הילד הראשון. לא האם הצעירה ולא יתר הבחורות בקבוצה — 8 במספר, מהן שש בגיל 16—17 ושתיים בנות 15 — לא ידעו איך לטפל בתינוק, שצרח כל היום וכל הלילה והרופא הגיע לעתים רחוקות. חלק מהקבוצה הצטרף לגדוד וחלק לכפר־יהזקאל. נשארו ארבעה. אני עם דבורה דרכלר ז"ל (מהללי תל־הי), טברסקי ואהרון פרידמן. אמרנו: נגדל ירקות. היתה לנו רפת קטנה וגם קצת פלחה — הכל ללא מים. להעלות כמה דליי מים מהבאר היתה עבודת פרך וגם לסחוב אותם אחר־כך לגינה או לרפת לא היה קל. העבודה נמשכה מזריחת השמש ועד שקיעתה. כתוצאה מתנאי חיים אלה, חליתי במחלה אנושה ושכבתי בבית חולים בירושלים, כמעט משותקת לגמרי, במשך שנה וחצי. כנראה שמצבי לא היה קל, אם שלחו אותי לריפוי בחוף־לארץ. שהיתי בוונה שנתיים וחצי ולאט לאט התאוששתי וחזרתי לאיתני. גם בוונה לא התבטלתי וכאשר מצב בריאותי הרשה לי התמחיתי בשני מקצועות שהיה לי בהם ענין: לולנות וכוורנות.

עוד בהיותי בוונה החלטתי לא לחזור לטירה. קסם לי גדוד־העבודה שהתארגן אז וכאשר חזרתי ארצה באתי לעין חרוד. המצב היה קשה מהרבה בחינות. אבל העיקר בעיקר חוסר האנשים. הועד הפועל של הגדוד החליט, שעלי לעבוד בבית־הספר (צריף עם גג ממחצלות), אשר פסע אז את צעדיו הראשונים.

מספר הילדים לא היה רב ואלה שעבדו בבית הספר עבדו גם במטבח. בשנה השנייה עבדתי בלול ובמכוורת ולאחר מכן נקבעתי כמחסנאית. קשה עכשיו לתאר באילו תנאים עבדה אז מחסנאית, כאשר הצרכים היו גדולים והתקציב החודשי היה: שלושה מטר חאקי ושלושה מטר בד ערבי (להטליא טלאים). הכביסה היתה שייכת לתפקיד המחסנאית, אותה עשינו בלילות ובשבתות. מצב המחסן השתפר עם בואם של אנשי העליה הגרמנית. הם הביאו אתם מזודות מלאות. רובם הצטרפו למחסן א' והבגדים שלהם התחלקו בין כל החברים לשימוש לפי הצורך. היו גם חברים שצידדו במחסן ב', כלומר שבגדיהם השתייכו רק להם, אבל אלה היו במיעוט.

באותה שנה הצטרפה יגור לקיבוץ עין-חרוד. התקיימו אז כמה ישיבות בקשר למצבה של יגור, מה ואיך לעזור לה. הדיונים היו פתוחים. לישיבות הועדה-הפועל — כך קראו אז למזכירות המשק — היו באים כל החברים, נעמדים בחלונות, מקשיבים ואף נוטלים חלק בויכוח, כי כל אחד חי את הבעיות. הוחלט לשלוח אותי כשליחה ראשונה לכמה חדשים ליגור בכדי לעמוד שם על המצב הקיים, לדווח ולהביא הצעות, איך להצמיד את הנקודה קדימה ובמה צריכה להתבטא עזרתה של עין-חרוד ליגור.

אפשר לתאר את התרשמותי הראשונה מיגור. כמה צריפים, משק דל, חברים קודחים ושוכבים במיטות, חוסר מים וחוסר סידורים אלמנטריים, שלי, כאיש עין-חרוד, שגם כן לא היתה מפונקת ביותר בשטח זה, היה בכל זאת קשה להתרגל. מים לכביסה לקחו מתעלות הכביש. מקלחת לא היתה והיו מתרחצים ברבע פחית מים במכבסה ששימשה גם כעין מקלחת, והיה ריב בלתי-פוסק בין הבחורים והבחורות מי יתפוס קודם את המכבסה. אם הבחורים תפסו קודם היו הבחורות מהכות עד שאחרון הבחורים התרחץ — ולהיפך.

ברפת היו כמה פרות, באורזה שני זוגות פרדות ושלושה סוסים, ביניהם הסוס המפורסם בדז'ים, שכיתת את רגליו הכושלות פעמיים ביום לחיפה, בכביש הרעוע, עם כד ולפעמים עם שני כדים חלב והביא משם אספקה לחברים. מי יודע מה היה גורלנו, לולא בדז'ים זה, שדאג לכלכלתנו בחורף הגשום ובימי השרב הלוהטים.

היה גם לול קטן עם תרנגולות, ברווזים ותרנגולי-הודו. במשק גידלנו קצת עגבניות בעל, טבק ופלהה מועטה ע"י הבית. מעבר-לקישון אי-אפשר היה כלל לעבד את האדמה, כי היתה מלאה טרשים בגודל של מטר—מטר-וחצי ובעומק של חצי-מטר, ורק בעזרת טרקטור אפשר היה להתגבר עליהם. כאלה היו אז פני המשק, שהיתי במקום שלושה חדשים וחזרתי לעין-חרוד. מסרתי על הנעשה ביגור ומה לדעתי יש לעשות, בכדי להוציא את העגלה מן הבוץ. הדבר הראשון והחשוב ביותר שיש לבצעו — ובלי דיחוי — הוא שליחת אנשים בעלי-מקצוע ליגור, בכדי להפעיל ולקדם את הענפים כגון: פלחה, נטיעות, גן-ירק, לול, מכוורת, משתלה וכו'. כמובן, את החברים האלה היה צורך להוציא מהענפים וזה היה קשה מאד. עין-חרוד טרם התאוששה מהפילוג. חלק הלך לכפר-ויתקין ובמקום עוד נשארה אופוזיציה "משקיסטית". אנשים אלה טענו שעין-חרוד תהרס אם תוציא את האנשים מהענפים, ובכלל התנגדו לכל פעולה מעין זו. כל הלילה ישב הועדה-הפועל על מדוכה זו.

לאחר מכן התקיימו 6—7 אסיפות, וברוב דעות הוחלט לשלוח ששה חברים ליגור בהתאם לצרכי הענפים שם. נשלחו אורי רונבלט ז"ל ויבדלו לחיים ברוך גולדשטיין, צבי סטריקובסקי, שושנה גלצ'ינסקה-דובקין, ויסמן ואני. כל אחד לענף מסוים. עודני זוכרת את העגלה עם הסולמות בה הגענו, אחרי ליל-נסיעה, ליגור. התקיימה אסיפת-פרידה ולאחר מכן יצאו כל החברים בעין-חרוד ללוותנו. דובר על גיוס של שנה, ויסמן ואני היינו נוסעים לחגים לעין-חרוד ומדי שנה היו מאריכים את גיוסנו. כך זה נמשך שש שנים, עד שנמאס לנו העניין והחלטנו להשאר ביגור כחברים, אם כי לא היה קל להפרד מעין-חרוד, מהחברים ומהווי-החיים שם.

בהגיענו ליגור התאספנו עם חברי המקום, בחרנו במוסדות המשק והתחלנו לפעול

במרץ רב. בעזרת עין־חרוד התחילו להגיע חברים נוספים, קודם מקבוצת עין־טבעון ואחר כך הצטרפה פלוגת חיפה והמשק גדל והתרחב. הסתערנו על עבודות־חוץ, בכדי למצוא תעסוקה לכל החברים שהמשק החקלאי טרם יכול לקלטם. נקנה אז הטרקטור הראשון "פורדסון" והחלו גם לעקור את הטרשים. אמנם לא בקלות ניתן הדבר, כי לפעמים גם הטרקטור לא יכול להם, אבל לאט לאט התגברנו עליהם, אם כי בקושי רב.

החלטנו לנטוע כרם. המוסדות התנגדו בהריפות לנטיעות ונימוקם אתם: אדמת יגור אינה מתאימה לנטיעות. כאשר תתווסף אדמה — טענו — והיא תתאים למטרה זו או אז יתחילו בנטיעה. לא קיבלנו גישה זו של שב ואל תעשה. בזכרוני נחרתה ישיבה אחת שהתקיימה ביגור ובה השתתפו באי־כוה המחלקה להתישבות של הסוכנות. בחום הויכוח הצביע אחד מהם על כף ידו ואמר: פה תצמחנה שערות? כך תהיינה נטיעות ביגור. זה קומם אותנו, אנשי יגור, (מאתנו השתתפו: גולדשטיין, ויסברוד, סטריקובסקי, פרובר־יגורי ואני). אמרתי אז להם: לנו יש שרירים ורצון לעבודה, אבל כסף אין לנו. אנחנו נטע, נקח שתילים בהקפה ואתם תשלמו ולא תהיה לכם ברירה. זה הקפיץ אותם. מנהל המחלקה להתישבות שאל את סגנו: מי החוצפנית הזאת? לאחר שנים הודו גם הם ש"חוצפנים" אלה ניצחום.

*

כך גדל המשק, התפתח והתקדם. נאבקנו והתגברנו על קשיים, חולשות, משברים ומחלות. היינו צעירים ועקשנים. במסכת הזכרונות, שהספיקו אולי בחלקם להיטשטש במרוצת השנים, נשמרו שני מקרים עצובים וכאובים, שרישומם נמשך שנים רבות. בשנת 1926 נכרה הקבר הראשון ביגור (י. ברגמן ז"ל מת לפני הגיעי ליגור ונקבר בחיפה). היה זה קברו של בן־לוי. כאשר הביאו את גופתו ליגור, פרצנו כולנו בבכי מר ולא יכולנו להרגע ימים רבים.

המקרה השני שנחרת בזכרון היו שלושת קרבנות הטרור הערבי פסח 1931. המשק שקע באבל כבד. בהלוויה השתתף ד. בן־גוריון וגם הספיד את הקרבנות. בערב הוא שוב הגיע למשק ופגש אותי על־יד חדר־האוכל. למה אתם שרויים בחושך? שאל. הסברתי כי לאות אבל לא הדלקנו את הלוקס. ב.ג. דפק בשולחן, התאספו החברים והוא דיבר זמן רב ואמר בין היתר: לא באבל נבנה את הארץ ולא בחושך, כי אם באור. עם הלוחם על חירותו חייב להתרגל לקרבנות. הדליקו אור והתאוששו!

הדלקנו את הלוקס, במשך הזמן גם התאוששנו, אם כי תמיד קשה להתרגל לקרבנות ויגור לא היתה, לצערנו, בין האחרונות גם בשטח זה.

*

ארבעים שנה ליגור. עברנו כברת דרך רבה. קשה היתה הדרך וקשה המשימה, אבל עשינו את המוטל עלינו.